

Examensarbete inom Lantmästarprogrammet

DJURSKYDD, FÖR PARAGRAFERNAS ELLER DJURENS SKULL?

ANIMAL WELFARE, FOR THE PARAGRAPHS OR FOR THE ANIMALS' SAFETY?

Malin Gabrielson och Karin Madsen

Examinator: Forskningsledare, Kristina Ascard

Sveriges lantbruksuniversitet

Institutionen för Jordbrukets biosystem och teknologi Alnarp 2005

FÖRORD

Lantmästarprogrammet är en tvåårig högskoleutbildning vilken omfattar minst 80 p. En av de obligatoriska delarna i denna är att genomföra ett eget arbete som ska presenteras med en skriftlig rapport och ett seminarium. Detta arbete kan t ex ha formen av en intervju som utvärderas eller en sammanställning av litteratur vilken analyseras. Arbetsinsatsen ska motsvara minst 5 veckors heltidsstudier (5 p). I vårt fall innebär det ett arbete på 10 poäng eftersom vi är två personer.

Då vi båda är intresserade av djurskydd ville vi undersöka hur djurtillsynen i Sverige fungerar. Djurslagen vi har inriktat oss på är mjölkkor och köttdjur.

Ett varmt tack riktas till alla lantbrukare och djurskyddsinspektörer som har tagit sig tid att svara på våra enkäter samt bidragit med synpunkter och kommentarer.

Vi vill även tacka Kristina Ascard som har varit mycket hjälpsam och alltid har ställt upp med kort varsel.

Forskningsledare, Kristina Ascard har varit examinator.

Alnarp 2005-05-02

Malin Gabrielson och Karin Madsen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	3
2. Summary	4
3. Inledning	5
3.1 Bakgrund	5
3.2 Frågeställning	5
3.3 Mål	5
3.4 Syfte	5
3.5 Avgränsning	6
4. Litteraturstudie	7
4.1 Den nya djurskyddsmyndigheten	7
4.2 Sammanställning av djurskyddsarbetet i Sverige, vem gör vad?	8
4.3 Kommentarer från en djurskyddsinspektör	10
4.4 Utdrag ur djurskyddslagen och djurskyddsmyndighetens föreskrifter	11
5. Material och metod	13
6. Enkätresultat	14
6.1 Sammanställning av djurskyddsinspektörernas enkätsvar	14
6.2 Sammanställning av lantbrukarnas enkätsvar	16
7. Diskussion	19
7.1 Slutsats	20
8. Referenser	21
8.1 Skriftliga referenser	21
8.2 Muntliga referenser	21
9. Bilagor	
Bilaga 1. Enkätundersökning till djurskyddsinspektörer	
Bilaga 2. Enkätundersökning till mjölk- och nötköttsproducenter	
Bilaga 3. Personligt brev till djurskyddsinspektörer	
Bilaga 4. Personligt brev till lantbrukare	

1. SAMMANFATTNING

Målet med detta arbete är att få en uppfattning om hur det svenska djurskyddsarbetet fungerar och uppfattas av både lantbrukare och djurskyddsinspektörer. Den största delen av arbetet utgörs av enkätundersökningar som inriktats på södra och mellersta Sverige. Enkäterna skickades till mjölk- och nötköttsproducenter samt djurskyddsinspektörer. Svarefrekvensen i enkätundersökningen var hög, vilket är ett tecken på att det är ett angeläget ämne som berör många parter.

Litteratursökning har även gjorts på biblioteksdataserna LIBRIS och LUKAS. Där gavs många träffar men dessa var inriktade mer mot försöksdjursverksamhet och pälsdjursuppfödning. För att jämföra resultaten med vad som tidigare har gjorts inom ämnet användes Riksrevisionens undersökningar från 2003.

Det finns många olika åsikter om den nya Djurskyddsmyndigheten som togs i bruk den 1 januari 2004. En del anser att det vore mer ekonomiskt att lägga resurserna på den då redan befintliga verksamheten istället för att starta upp en helt ny myndighet. Andra menar att en ny central myndighet är ett måste för ett förbättrat djurskydd i Sverige.

När man läser om djurskyddsärenden i dagspressen är de ofta vinklade från ena parten. Därför kan det vara intressant att bilda sig en uppfattning om hur det fungerar i praktiken, sett från båda parter. För att begränsa arbetet valdes inriktningen mjölk- och kött djur.

I arbetet finns ett utdrag ur djurskyddslagen (1988:534) och Djurskyddsmyndighetens föreskrifter, detta för att tydliggöra lagarna som ifrågasätts av lantbrukarna och djurskyddsinspektörerna i enkätresultatet.

Arbetet innehåller även en sammanställning av djurskyddsarbetet i Sverige, vem som gör vad? Där finns alla aktörer som berör djurskyddet idag, från Riksdagen till Polismyndigheten.

Artikelsökning har gjorts, med inriktning på den nya Djurskyddsmyndigheten.

En av slutsatserna är att djurskyddstillsynen är väldigt varierande mellan olika kommuner i Sverige.

2. SUMMARY

The purpose with this thesis was to form an opinion of how the animal welfare in Sweden is experienced by both farmers and animal inspectors. A great part of this work consists of an inquiry concerning the south and the middle of Sweden.

We sent the inquiries to milk and meat producers and to animal inspectors. The response was high, which indicates that this is a subject that affects many people.

Our literature study is mostly made on the library bases LIBRIS and LUKAS. The facts we found there were directed towards animal experimentation and furred animal breeding. In order to compare with earlier results we used investigations that had been made by Riksrevisionen 2003.

There is a difference in opinions about the new Swedish animal welfare agency that started first of January 2004. Some people think it would be better to put the resources on already existing activity instead of starting up a new authority. Others think that it takes a new central authority to get a better animal welfare in Sweden.

When you read about animal welfare matters in the daily press it is often angled from different parts. In that way it could be interesting for both parts, to make your own opinion about how it works in practice. In order to limit this thesis we concentrated on milk and beef cows.

In the thesis there are parts from the Animal Welfare Act (1988:534) and the Animal Welfare Ordinance. This was to clear out the acts that are questioned by both farmers and animal inspectors in the inquiry.

The thesis also contains specification of the animal welfare in Sweden. That includes all the actors that are involved in the animal welfare today, from the Parliament to the Police Authorities. The search for the articles was concentrated on the new Animal Welfare Agency.

One of the conclusions is that animal welfare in Sweden is very varying between different districts.

3. INLEDNING

3.1 BAKGRUND

Det är inte sällan man läser i dagspressen om djurhållning med brister eller om nitiska djurskyddsinspektörer. Ofta får man bara höra om djurskydd från den ena parten, antingen från djurskyddsinspektörerna eller lantbrukarna. Därför tyckte vi att det skulle vara intressant att bilda en egen uppfattning om hur djurskyddsarbetet fungerar i praktiken.

3.2 FRÅGESTÄLLNING

Bakgrunden till frågeställningen var en fundering på hur djurskyddet egentligen är förankrat i verkligheten. Hur strikt följs måttbestämmelserna och hur mycket hänsyn tas till djurens allmänna tillstånd?

3.3 MÅL

Målet är att se om djurskyddet i Sverige verkligen är så varierande som man har hört talas om, samt att få inblick i hur djurskyddsarbetet är organiserat.

3.4 SYFTE

Syftet är att undersöka hur djurskyddstillsynen för mjölkkor och köttdjur fungerar i Sverige, sett ur både lantbrukarens och tillsynsmyndighetens perspektiv. Viktiga frågor var :

- Upplever lantbrukarna att de har något utbyte av besöken?
- Finns det samsyn mellan lantbrukarna och inspektörerna om lagar och bestämmelser som borde ifrågasättas?
- Vad har inspektörerna för utbildning och erfarenhet?
- Hur är djurskyddsarbetet i Sverige organiserat?

3.5 AVGRÄNSNING

Vi avgränsar oss genom att inrikta oss på mjölk - och köttdjursbesättningar främst i södra och mellersta Sverige, eftersom 94 % av Sveriges lantbruksdjur finns där, enligt Riksrevisionen 2003.

4. LITTERATURSTUDIE

4.1 DEN NYA DJURSKYDDSMYNDIGHETEN

Jordbruksverket anser att Sverige har den starkaste djurskyddslagstiftningen i Europa men framhåller samtidigt att EU misstror det svenska tillsynssystemet med centrala myndigheter och självständiga kommuner.

Skapandet av en ny central djurskyddsmyndighet innebär att det blir ytterligare en aktör i djurskyddssystemet. Detta ställer större krav på att åstadkomma samordning och samarbete mellan alla berörda aktörer.

Djurskyddet ska förbättras och en djurskyddsmyndighet måste inrättas anser Margareta Winberg (ATL, 2001). Detta sade jordbruksministern i ett pressmeddelande föranlett av ett inslag i "Kalla Fakta", där man rapporterade om förhållandena på de svenska slakterierna. Margareta Winberg ser mycket allvarligt på det som rapporterades om vanskötsel och misshandel av djur. Hon hoppas på riksdagens stöd när propositionen med förbättringar inom djurskyddet läggs fram.

Ett allvarligt problem enligt Riksrevisionen och Jordbruksverket är att nya föreskrifter ofta saknar förankring i forskning eller beprövad erfarenhet. I vissa fall har även det allmänna opinionstrycket inom djurskyddsområdet lett fram till förändringar i föreskrifterna som inte är grundade på tillräckligt beprövade åtgärder.

Utformningen av den nya Djurskyddsmyndigheten orsakar gnissel i samarbetet mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet (ATL, 2002). De tre partierna är överens så långt att alla vill ha en Djurskyddsmyndighet. Regeringen vill att Jordbruksverket ska behålla en stor del av ansvaret för djurskyddsfrågorna. Medan Vänsterpartiet och Miljöpartiet är eniga om att den nya myndigheten ska ta över både djurskyddet och djurhälsan från Jordbruksverket. De ser det som ett måste om djuren ska kunna få det skydd som krävs. Enligt Vp och Mp tonas ofta djurskyddsfrågor ner eftersom Jordbruksverket även har hand om jordbrukets ekonomiska frågor. De befärdar också att det finns en ekonomisk orsak till att regeringen vill hålla nere storleken på grund av stora kostnader om personal ska flyttas från Jönköping till Skara.

Moderaten och riksdagsledamot Bengt-Anders Johansson skriver i en insändare på en hemsida (www.google.se, 12 mars 2005) att den nya djurskyddsmyndigheten är en "politisk lekstuga" som är en kompromiss för att tillmötesgå miljöpartiet. Enligt honom skapades inte den nya myndigheten för att Jordbruksverket inte skötte sin uppgift, utan som en ren eftergift för krav som ställdes från miljöpartiet. Varför lägga resurser på att skapa nytt istället för att effektivisera redan befintlig verksamhet? Utredningen innan inrättandet av myndigheten leddes av miljöpartiets dåvarande språkrör Matz Hammarström, som idag är generaldirektör för samma myndighet.

Med ett trettiotal anställda och tillfälliga lokaler drog Matz Hammarström igång den nya Djurskyddsmyndighetens verksamhet den 1 januari 2004. Men även efter att myndigheten tagits i drift finns det partier som motionerar för att den ska läggas ner. ATL skriver i en artikel 5 oktober 2004 om tre borgliga partier som är emot den nya myndigheten. Det är Cecilia Widegren (m), Birgitta Carlsson (c) och Holger Gustavsson (kd) som i en motion till riksdagen kräver att myndigheten läggs ner. Enligt de är myndigheten dyr och onödig. Cecilia Widegren anser att myndigheten är inget annat än en betalning från regeringen till miljöpartiet och att den inte skapats av djurskyddsskäl.

Bengt-Anders oroar sig också för att myndigheten kommer att bli ett redskap för miljöpartiets djurrättssyn. På miljöpartiets hemsida kan man läsa att det inte finns någon ”relevant skillnad mellan människa och djur”. Att det inte heller finns någon egenskap ”som kan förklara hur det kan komma sig att det är riktigt att föda upp och äta djur samtidigt som det vore våldsamt fel att göra samma sak med människor”. Frågan Bengt-Anders ställer sig är om det är denna politik Matz Hammarström har planer att föra i sin nya roll.

I propositionen ”*Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn*” (*Information om proposition 2004/05:72*) föreslår regeringen ett antal förändringar för att göra tillsynen likvärdig i hela landet. Denna proposition behandlas av riksdagen under våren 2005. Broschyren innehåller en sammanfattning av innehållet. Enligt förslaget ska kommunerna behålla huvudansvaret eftersom de har bäst kunskap om de lokala förhållandena. Djurskyddsmyndighetens, Livsmedelsverkets och Länsstyrelsens möjligheter att stödja och utveckla den lokala tillsynen ska utökas. I propositionen föreslås kommunal samverkan, samordning och planering av tillsynen, möjligheter till ingripanden vid brister i tillsynen och att de centrala tillsynsmyndigheternas ansvar ska tydliggöras och stärkas.

4.2 SAMMANSTÄLLNING AV DJURSKYDD SAR BETET I SVERIGE, VEM GÖR VAD?

Det är många olika aktörer som är delaktiga i det svenska djurskyddsarbetet. Ju fler aktörer inom organisationen desto bättre samarbete krävs för att det ska flyta på. På www.djurskyddsmyndigheten.se finns en sammanfattning över vad de olika aktörerna gör och vad de har för befogenheter.

Riksdagen

Politikerna i riksdagen stiftar djurskyddslagen. Vår nuvarande djurskyddslag (1988:534) antogs av riksdagen 1988. Lagen sätter ramar för djurskyddsarbetet i Sverige.

Regeringen

Med stöd i djurskyddslagen beslutar regeringen om djurskyddförordningen (1988:539). I djurskyddförordningen finns preciserade bestämmelser som är baserade på djurskyddslagen. Förordningen reglerar även vilken statlig myndighet som har rätt att meddela föreskrifter på djurskyddsområdet.

Djurskyddsmyndigheten

Djurskyddsmyndigheten skriver föreskrifter baserade på djurskyddslagen (1988:534) och djurskyddsförordningen (1988:539). Djurskyddsmyndigheten utfärdar också djurskyddsmyndighetens allmänna råd (2004:9). Ett exempel är: Nötkreatur bör ha fri tillgång på vatten. Dessa råd är inte bindande utan mer som en vägledning för djurhållaren. De ska också se till att djurskyddslagen tillämpas på samma sätt i hela Sverige.

Statens Jordbruksverk

Jordbruksverket har hand om alla frågor som rör smittskydd, till exempel transporter av djur över riksgrensarna samt hund- och ägarregistret. Jordbruksverket är arbetsgivare åt landets distriktsveterinärer.

Livsmedelsverket

Livsmedelsverket är arbetsgivare åt de besiktningsveterinärer som arbetar på slakterierna. De samarbetar med djurskyddsmyndigheten när det handlar om veterinärernas roll i djurskyddsfrågor.

Från våren 2002 har de anmälningsplikt, drygt hälften uppger att de ändrat sitt arbetssätt genom att de nu dokumenterar och anmäler oftare. Från 1 juli 2003 kan de förbjuda slakt på grund av bristande djurskydd.

Länsstyrelsen

På länsstyrelsen jobbar en eller flera länsveterinärer. De samordnar kommunernas inspektörer och fattar beslut om djuromhändertagande eller djurförbud. På länsstyrelsen jobbar även byggnadskonsulter, som handlägger förprovningar och besiktningar av stallar.

Kommunerna

Det yttersta ansvaret för att djurskyddslagen tillämpas i kommunen har politikerna i kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd. Deras beslut sätter både ekonomiska och administrativa ramar för tillsynsarbetet.

Kommunens djurskyddsinspektör finns på kommunens miljö- och hälsoskyddsförvaltning eller motsvarande.

Polismyndigheten

Polisen är de som utför själva omhändertagandet av djur efter det att länsveterinären har tagit beslutet. Vid hotfulla situationer följer ofta polisen med djurskyddsinspektören ut vid besöket.

4.3 KOMMENTARER FRÅN EN DJURSKYDDSSINSPEKTÖR

Enligt djurskyddsinspektören Daniel Edvinsson har det ännu inte skett några ändringar i lagar och föreskrifter inom mjölk- och köttproduktionen sedan den nya

Djurskyddsmyndigheten startade sin verksamhet.

Daniel säger även att besöksavgiften grundas på olika faktorer i de olika kommunerna. I Lund, där Daniel arbetar, grundas avgiften på antal djurenheter.

En djurenhet är det samma som en mjölkko, sex kalvar (1-6 månader) eller tre övriga nötkreatur (6 månader eller äldre).

Tabell 1. Avgifter och besöksintervall som i detta fall baseras på djurenheter. Det här systemet använder djurskyddsinspektionen i Lund

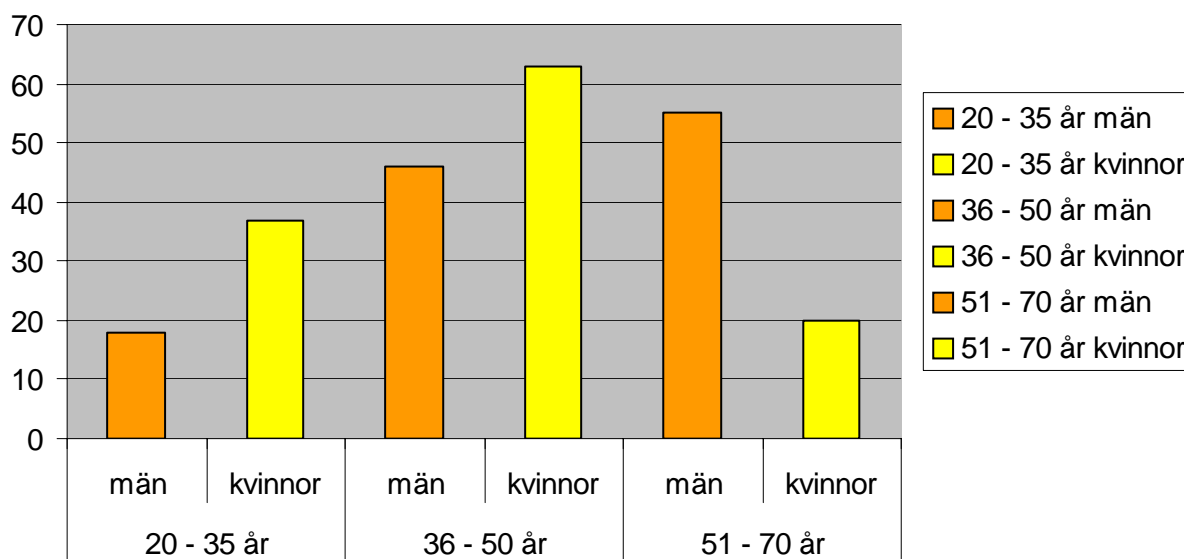
Antal djurenheter	Avgift (kr)	Besöksintervall
1-10	500/besök	Var tredje år
11-30	1000/besök	Var tredje år
31-100	1200/besök	Var tredje år
100-	1500/år	Varje år

Källa: Daniel Edvinsson

Riksrevisionen säger att fyra procent av kommunerna uppger att deras tillsyn helt finansieras av avgiften de tar ut av djurägarna vid besöken. Mer än 50 procent uppger dock att deras tillsyn finansieras till hälften eller mindre via avgifter. Detta gör att avgiften för djurägarna kan variera tusentals kronor för likvärdiga tillsynsobjekt, beroende på i vilken kommun objektet är beläget.

Ålders- och könsfördelning bland djurskyddsinspektörer

Antal (st)

Figur 1. Diagram över ålders- och könsfördelningen bland djurskyddsinspektörer (Riksrevisionen, 2003).

4.4 UTDRAG UR DJURSKYDDSLAGEN OCH DJURSKYDDSMYNDIGHETENS FÖRESKRIFTER

Djurskyddslagen (1988:534) och djurskyddsförordningen (1988:539) finns sammanfattad i broschyren ”Djurskyddsbestämmelser för mjölkkor och köttdjur”. I denna har vi hämtat följande utdrag. De punkter som tas upp nedan är de som ifrågasätts i enkätsvaren och som är av intresse.

- Nötkreatur skall hållas så att tillsyn kan ske utan svårigheter och på ett betryggande sätt. Tillsynen ska normalt göras minst en gång per dag. Nyfödda, sjuka eller skadade djur och djur som betar sig onormalt ska ses till oftare. Detsamma gäller för högräktiga kor och kvigor, särskilt vid tid kring kalvningen.
- Nötkreaturs beteende får inte styras med utrustning eller anordningar som ger djuren en elektrisk stöt. Undantag är elstängsel och elavvisare på fodervagnar. Elektriska pådrivare får endast användas av veterinär.
- Djurens klövar ska inspekteras regelbundet och verkas vid behov.
- Nötkreatur ska få vatten minst två gånger per dygn.
Allmänna råd: Nötkreatur bör ha fri tillgång till vatten.

- Nötkreatur som är äldre än sex månader och hålls för mjölkproduktion ska hållas på bete sommartid. De nötkreatur som inte hålls för mjölkproduktion ska också hållas på bete eller på annat sätt ges tillfälle att vistas ute under sommaren. Kraven på utevistelse gäller inte tjurar och kalvar, eller djur som hålls i karantän. Betesperioden ska vara sammanhängande och infalla under 1 maj – 1 oktober. För mjölkkor gäller att de varje dygn ska föras ut på bete och ha tillgång till betesmarken under minst sex timmar.
- Endast nötkreatur som är lämpade för utevistelse under den kalla årstiden får användas som utegångsdjur under förutsättning att de yttre förhållandena, som terräng och markbeskaffenhet, är lämpliga för djuren. Djuren ska ha tillgång till ligghall eller annan byggnad, som ger dem skydd mot väder och vind samt en torr och ren liggplats.
Allmänna råd: En ligghall för nötkreatur bör normalt bestå av tre väggar och ett tak. Den öppna långsidan bör i normalfallet ha söderläge.
- Nötkreatur som behöver särskild vård ska kunna tas omhand i ett närbeläget utrymme med ett klimat som djuren är vana vid. För nötkreatur som hålls i icke värmeisolerade stallar och för utegångsdjur ska dock minst en tredjedel av behandlingsplatserna inrymmas i utrymme som kan värmas upp.
- De mått som anges är minsta mått och centrummått för normal inredning, om inget annat anges. I ett befintligt stall kan mindre avvikelser från måttbestämmelserna accepteras, om det är djurskyddsmässigt acceptabelt för det enskilda djuret och stallet som helhet uppfyller kraven på god djurmiljö. Detsamma gäller vid ombyggnad, under förutsättning att planlösningen i stallet är god.

5. MATERIAL OCH METOD

Vi valde att genomföra vårt arbete med hjälp av litteraturstudier och en enkätundersökning. Litteraturstudien bestod av artikelsökning, studier av djurskyddslag med inriktning på nötkreatur samt Riksrevisionen 2003.

Artiklar söktes på ATL:s hemsida. De som valdes handlar i huvudsak om den nya Djurskyddsmyndigheten. Fakta om organisationen och de olika aktuella lagarna finns på Djurskyddsmyndighetens hemsida.

På den nationella biblioteksdatan LIBRIS fanns broschyren om förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn och Riksrevisionens ”Hur effektiv är djurskyddstillsynen?”. Man fick många träffar vid sökning på LIBRIS och LUKAS men dessa var mer inriktade mot försöksdjursverksamheten och pälsdjursuppfödningen. Det fanns ett betydligt mindre antal träffar mot de typer av frågor vi hade.

För att få del av vad djurskyddsinspektörer och lantbrukare hade för åsikter valde vi att skicka ut enkäter tillsammans med ett personligt brev och ett frankerat svarskuvert till 30 djurskyddsinspektörer (bilaga 1 och 3) och 40 lantbrukare (bilaga 2 och 4). Alla fick fyra veckor på sig att svara.

Vid utskick till djurskyddsinspektörerna gick vi in på deras hemsida www.dirf.nu. Där finns en förteckning över inspektörerna och vi valde ut några från varje län främst i södra och mellersta Sverige. Vi valde inspektörer från olika kommuner inom samma län för att få geografisk spridning.

Eftersom det inte finns en lika utförlig förteckning över Sveriges lantbrukare, använde vi oss av kurskamrater och andra kontakter i de olika länen som i sin tur valde ut några lantbrukare i sitt län. Som krav hade vi att besättningarna skulle vara av olika storlek och olika produktionsinriktning. Även lantbrukarna valdes i huvudsak i södra och mellersta Sverige, men vi tog även med några enstaka från Norrland.

6. ENKÄTRESULTAT

Enkätmottagarna fick fyra veckor på sig att svara och svarsfrekvensen var mycket hög. Från djurskyddsinspektörerna fick vi in 26 av 30 enkäter (86,7 %) och från lantbrukarna kom det in 37 av 40 enkäter (92,5 %).

6.1 SAMMANSTÄLLNING DJURSKYDDSINSPEKTÖRERNAS ENKÄTSVAR

Djurskyddsinspektörerna har i genomsnitt arbetat i nio år som inspektörer. Av de 26 personer som svarade arbetar 21 heltid och fem deltid (50-90%). Sex har lantbruk hemma, men då mer på hobbybasis. Den vanligaste inriktningen är hästar och får. Man ser i enkäterna att de flesta kommunerna har ungefär en heltidsanställd per 150-250 tillsynsobjekt. Man ser att i åldern 20-50 år är det övervägande kvinnor inom yrket, men åldersintervallet 51-70 år domineras av män, se figur 1 och 3.

Det fanns även en fråga i enkäten om hur många inspektioner de genomförde per vecka. Den frågan var för oprecis och kunde tolkas på olika sätt. Det framgick inte i frågan om det gällde antal inspektioner per inspektör eller per kommun. Det framgick inte heller om det gällde inspektioner inom mjölk- och köttjursproduktion eller om det rörde husdjur i allmänhet.

En stor del av inspektörerna, 88%, har någon gång känt sig hotade vid ett besök. Det kan vara allt från verbala hot till hot med vapen. Men detta hör inte till vanligheten. Hot förekommer främst vid besök hos de som har sällskapsdjur eller hos lantbrukare med missförhållanden i djurhållningen. Dessa är ofta orsakade av sociala problem som till exempel familjeproblem eller alkoholism.

Vid alla rutinbesök får lantbrukaren en till två veckors framförhållning. Men om djurskyddsinspektören får in en anmälan från allmänheten görs besöket omgående utan förvarning.

Anmärkningarna vid inspektionerna varierade men de vanligast förekommande var:

- ”skitiga” djur
- bristande klövvård
- för lite strö
- otillräckliga båsmått
- ingen ligghall till utegångsdjur.

Enligt inspektörerna var det sällan som lantbrukare avvecklade sin verksamhet enbart på grund av inspektörernas beslut. I dessa fall fanns det även andra aktörer som spelade in med sina krav och regler. Dessa aktörer kan vara mejerier, slakterier eller veterinärer. Men de vanligast orsakerna till avveckling var:

- otillräckliga båsmått
- dålig skötsel
- sociala problem
- vanvård/djurplågeri.

Inspektörerna var långt ifrån nöjda med alla lagar och förordningar. De tyckte framförallt att lagar och föreskrifter skulle göras tydligare och lättare att förstå för att få en mer jämn tolkning över landet.

De delar av lagen och förordningarna de först och främst ville ändra var följande:

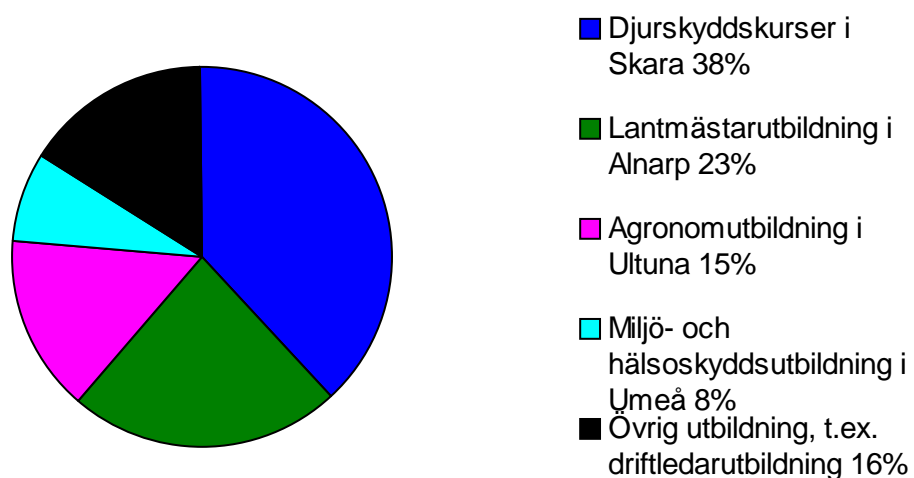
- att djuren **ska** ha fri tillgång till vatten och inte **bör** som det är nu
- vissa måttbestämmelser
- miljöbalken svår att tyda
- vill ha hårdare tag i rättssalen
- ligghall till alla djur.

Utbildningen hos inspektörerna varierade, men alla hade någon form av eftergymnasial utbildning. En del hade fler än en utbildning. En vanlig kombination var högskoleutbildning och SLU:s kurser i djurskydd.

Fördelningen av deras huvudsakliga utbildning såg ut så här:

- djurskyddskurser i Skara, 10 personer (38%)
- lantmästarutbildning i Alnarp, 6 personer (23%)
- agronomutbildning i Ultuna, 4 personer (15%)
- miljö- och hälsoskyddsutbildning i Umeå, 2 personer (8%)
- övrig utbildning, 4 personer (16%).

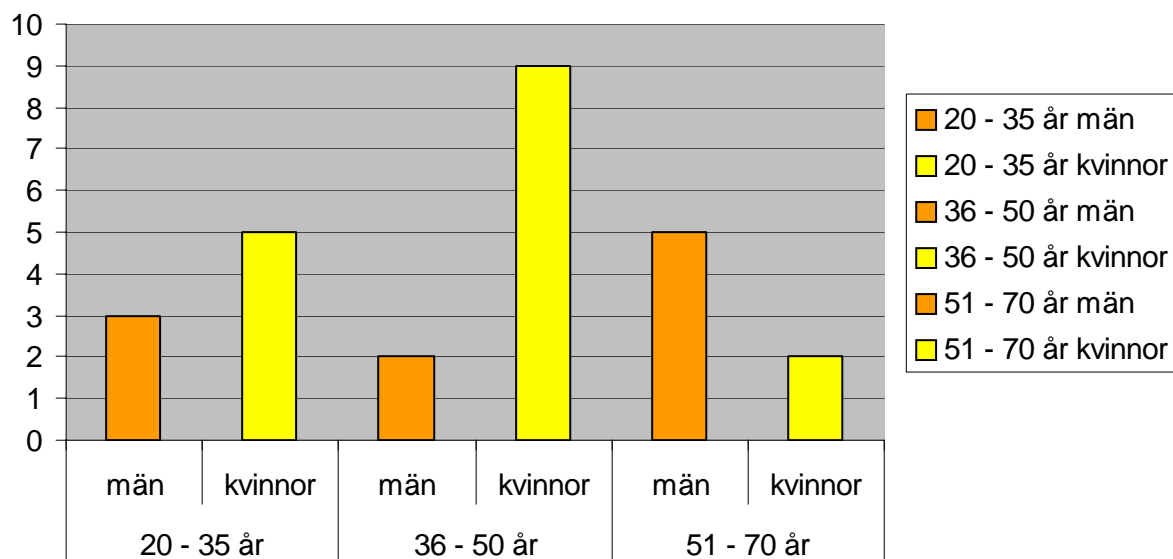
Djurskyddsinspektörernas utbildning

Figur. 2. Fördelningen av de utbildningar som djurskyddsinspektörerna hade enligt vår enkätundersökning.

Ålders- och könsfördelning bland djurskyddsinspektörer

Antal (st)

Figur. 3. Diagram över ålders- och könsfördelningen bland djurskyddsinspektörer enligt vår enkätundersökning.

6.2 SAMMANSTÄLLNING AV LANTBRUKARNAS ENKÄTSVAR

En del av lantbrukarna anser att djurskyddsinspektörerna har för dålig lantbruksutbildning och för lite praktisk erfarenhet.

12 personer (33,3%) var positivt inställda till genomförda besök, 15 personer (41,7%) var negativt inställda till besöken och 9 personer (25,0%) svarade inte.

Ingen av de 15 som var negativt inställda tycker sig ha fått något utbyte av besöken. De har snarare fått instruera inspektören om hur verkligheten ser ut på en gård.

Fem av lantbrukarna hade fått anmärkningar vid senaste inspektionen och lantbrukarna ansåg att de var befogade.

Ett krav var att besättningarna skulle vara av olika storlek och produktionsinriktning. Mjolkproducenterna hade allt från 30 till 950 mjölkkor, nötköttsproducenterna hade 30 till 550 köttdjur. Fördelningen såg ut på följande sätt:

- 25 mjölkproducenter (69,4%)
- 8 nötköttsproducenter (22,2%)
- 3 blandad drift (8,4%).

Fördelningen av inhysningssystem såg ut på följande sätt:

- 22 har lösdrift (61,1%)
- 7 har kortbås (19,4%)
- 5 har långbås (14,0%)
- 2 har både bås-och lösdrift (5,5%).

Besöksintervallen mellan besöken varierar mycket mellan olika kommuner.

Fördelningen var följande:

- 7 hade besök varje år (19,4%)
- 7 hade besök vart annat år (19,4%)
- 15 hade besök vart tredje år (41,8%)
- 7 hade besök vart 4:e till 10:e år (19,4%).

Lantbrukarna hade många åsikter om vilka lagar som borde ändras.

De vanligaste var:

- Att sjukboxar måste vara i varm avdelning, även vid kall lösdrift.
- Att kalvar som är äldre än sex månader ska ha tillgång till bete under betessäsongen. (Beteskrauet gäller inte tjurar.)
- Att båsmåttbestämmelserna måste följas så noga. Att lantbrukare tvingas bygga om eller nytt även om djuren har det bra i övrigt.
- Beteskrauet, även vid robotmjölkning. Att korna måste tillbringa sex timmar på bete per dygn trots att de rör sig fritt.
- Att man vill att lagarna skall internationaliseras främst inom EU för att få lika konkurrensvillkor.

- Att djuren förmänskligas. Inspektörerna borde få använda mer sunt förnuft utan att riskera dåligt samvete och anmälan för bristfällig tillsyn.
- Besöksavgiftens storlek. Denna varierar väldigt mycket mellan olika kommuner.
- Att kodressörer inte får användas längre i båsladugård. Detta användes tidigare för att få djuren att gödsla på rätt ställe och därmed hålla sig renare.
- ”Allt som kommer från djurskyddsmyndigheten”. Många lantbrukare är skeptiska till centraliseringen av djurskyddet.

7. DISKUSSION

Enligt enkätundersökningen anser en del av lantbrukarna att djurskyddsinspektörerna har för dålig utbildning och för lite praktisk erfarenhet av djurhållning. Lantbrukarna upplever att de inte har något utbyte av besöken utan får ibland till och med instruera inspektören om hur verkligheten ser ut. Lantbrukarnas enkätsvar visar att 41,7% hade en negativ inställning till besöken.

Riksrevisionen (2003) visar att inspektörernas yrkesmässiga praktiska erfarenhet av djurhållning har minskat. 1991 hade 63% praktisk erfarenhet och 2002 var andelen nere i 50%. Men av våra resultat har 84,6% praktisk erfarenhet, allt från två till 35 år.

Vår undersökning visar att samtliga inspektörer har någon form av eftergymnasial utbildning. Riksrevisionen (2003) visar att år 2002 var det 92% som hade vidareutbildning.

Vi anser att det inte är tillräckligt med en bra utbildning för att bli en skicklig inspektör. Det krävs även att man har goda praktiska erfarenheter, ”djuröga” och lite sunt ”bondförnuft”. Detta för att kunna samarbeta med lantbrukaren för bästa möjliga djurskydd genom att ge rimliga råd och förslag till förändringar, istället för att bara peka på bristerna.

På frågan om lagar och bestämmelser som borde ifrågasättas var svaren inte de samma från lantbrukarna och inspektörerna. Det lantbrukarna främst tog upp var beteskraven, till exempel lagen om att man ska se till att mjölkkor i robotstall ska vara ute på bete minst sex timmar per dygn. I praktiken är detta svårt att uppnå. Det skulle innebära att man får gå och driva på korna mer eller mindre hela dagen. Självklart visar man korna utgångarna i början av betessäsongen, men när de har lärt sig väljer de själva om de vill gå ut eller inte.

Inspektörernas förslag till förändringar var mer inriktade på förtydliganden av lagar och föreskrifter samt miljöbalken. Ett exempel är föreskriften om vattentillgång, vilken säger att nötkreatur ska få vatten minst två gånger per dygn. Men djurskyddsmyndighetens allmänna råd säger att nötkreatur bör ha fri tillgång till vatten.

Åsikterna om den nya Djurskyddsmyndigheten är många. Vår åsikt är att det vore mer ekonomiskt att lägga resurserna på en redan befintlig verksamhet istället för att starta upp en helt ny myndighet. En ny myndighet leder till onödiga kostnader för nya lokaler, omplacering och nyanställning av personal. Dessutom tar det ju alltid en viss tid innan en ny verksamhet fungerar från det att den tagits i bruk.

Det som är skrämmande är att den nya myndigheten inte har några ekonomiska intressen gentemot lantbrukssektorn. Den är mer eller mindre opartisk. Miljöpartiets före detta språkrör Matz Hammarström är idag generaldirektör för den nya Djurskyddsmyndigheten. Miljöpartiet har ju en ganska stark djurrättssyn. På deras hemsida kan man till exempel läsa att det inte finns någon ”relevant skillnad mellan människa och djur” och att ”det inte finns någon egenskap som kan förklara hur det kan

komma sig att det är riktigt att föda upp och äta djur samtidigt som det vore våldsamt fel att göra samma sak med människor”.

Sveriges djurskyddslagstiftning är redan bland de strängaste i Europa. Man frågar sig då om den nya myndigheten kommer att inrikta sig på miljöpartiets syn på djurhållning. I sådana fall kommer Sveriges lantbrukare att få ännu tuffare konkurrensvillkor jämfört med övriga länder i EU.

En svaghet i vår enkätundersökning är att vi inte har ett tillräckligt stort underlag och att vi använde oss av kurskamraters kontakter istället för att göra ett statistiskt slumpmässigt urval. Däremot styrks undersökningen av vår höga svarsfrekvens.

Vi känner att det är svårt att hinna med all bakgrundsfakta som vore önskvärt. Det har varit svårt att begränsa sig eftersom det är ett brett område. Det finns väldigt mycket mer man skulle vilja ta med, som till exempel att följa vissa fall och se hur uppföljningen ser ut.

7.1 SLUTSATS

- Ett av den nya Djurskyddsmyndighetens mål är att djurskyddstillsynen ska bli mer likvärdig över hela Sverige. Vår slutsats är att det idag är mycket varierande från kommun till kommun. Till exempel har vi sett att besöksavgiften kan variera väldigt mycket för likvärdiga tillsynsobjekt, enligt Riksrevisionen 2003 upp till 9000 kronor. Sedan ser man att besöksintervallen varierar mellan varje år till vart tionde.
- Att djurskyddsinspektörernas praktiska yrkeserfarenhet inom djurhållning har minskat, enligt Riksrevisionen 2003, ser vi som en negativ utveckling. Fortsätter utvecklingen i den riktningen kommer klyftan mellan lantbrukarna och tillsynsmyndigheten att bli större.

8. REFERENSER

8.1 SKRIFTLIGA REFERENSER

Djurskyddsmyndigheten, 2004. *Mjölkkor och köttjur – djurskyddsbestämmelser*. Skara.

(ATL.) ” *Winberg: Djurskyddet måste stärkas*”. ATL. 21 september 2001.
(www.ATL.nu). (16 februari 2005)

(ATL.) ” *Förhandlingar om djurskydd kärvar*”. ATL. 23 januari 2002.
(www.ATL.nu) (16 februari 2005).

Riksrevisionen, 2003. *Hur effektiv är djurskyddstillsynen?* Riksdagstryck, Stockholm 2003. ISBN 9170860017. (www.riksrevisionen.se.)

Johansson, Sara, 2004. ” *Tre partier vill avskaffa myndigheten för djurskydd*”. ATL. 5 oktober 2004. (www.ATL.nu , 16 februari 2005)

Jordbruksdepartementet, 2005. *Information om proposition 2004/05:72 Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn*. Edita Västra Aros, 2005. www.regeringen.se

Johansson, Bengt-Anders, 2005. ” *Djurskyddsmyndigheten en politisk lekstuga som finansieras av skattemedel*”. (www.google.se/MatzHammarstrom.) (12 mars 2005)

www.dirf.nu (5 december 2004)

www.ATL.nu (16 februari 2005)

www.google.se (12 mars 2005)

www.djurskyddsmyndigheten.se (2 mars 2005)

www.miljopartiet.se (17 april 2005)

www.greppa.nu (2 maj 2005)

8.2 MUNTliga REFERENSER

Daniel Edvinsson, miljö- och hälsoskyddsinspektör, Miljö- och hälsoskyddskontoret i Lund, april 2005. tel.046-355275

BILAGOR

Enkätundersökning till Djurskyddsinspektörer!

1. Län: _____ Kommun: _____

2. Kön: Kvinna Man Ålder: _____

3. Vad har Ni för utbildning? _____

4. Hur länge har Ni arbetat som inspektör? _____

Arbetar du heltid?

JA

NEJ HUR MÅNGA PROCENT _____%

5. Har du eget lantbruk hemma?

JA VILKEN INRIKTNING?

NEJ

6. Har Ni arbetslivserfarenhet inom lantbruk och djurhållning?

JA Hur många år? _____

NEJ

7. Hur många inspektörer finns det i Er kommun? _____st

8. Hur många mjölk- och nötköttsproducenter finns det i Er kommun?
_____st

9. Hur många inspektioner gör Ni per vecka? _____st

10. Vad är de vanligaste anmärkningarna Ni gör i besättningarna?

_____ V.g.v.

11. Har Ni tvingats göra anmärkningar som har lett till att lantbrukaren tvingats avveckla?

JA **Anledning:** _____

NEJ

12. Till hur stor del är besöken anmälda? _____%

Hur lång framförhållning ger Ni till lantbrukaren? _____

13. Händer det att Ni känner obehag eller att Ni blivit hotad vid ett besök?

JA

NEJ

Kommentar: _____

14. Finns det några lagar och bestämmelser som Ni anser borde ifrågasättas?

JA **Vilka och varför?** _____

NEJ

Vi tackar för att Ni tog Er tid att fylla i enkäten!

Enkätundersökning till mjölk- och nötköttsproducenter!

1. Län: _____ Kommun: _____

2. Kön: Kvinna Man Ålder: _____

3. Produktionsinriktning: Mjölkproduktion Nötköttsproduktion
Antal djur: _____ st

4. Antal anställda i djurproduktionen:

Heltid: _____ st Deltid: _____ st
_____ %

5. Inhysningssystem: Lösdrift

Uppbundet: Kortbås

Långbås

6. Ladugårdens byggnadsår: _____

Inredningen insatt år: _____

7. Hur ofta har Ni besök av en djurskyddsinspektör?

Varje år

Vart annat år

Vart tredje år

Annat: _____

8. Har besöket varit: Föranmält Oanmält

9. Fick Ni några anmärkningar vid besöket? JA NEJ

Om JA, var de befogade?

JA

NEJ Varför? _____

10. Hur upplevde Ni besöket? (Fick Ni något utbyte av besöket i form av råd?)_____

11. Anser Ni att det finns några lagar som borde ifrågasättas?

JA Vilka och varför?_____

NEJ

Vi tackar Er för att Ni tog Er tid att fylla i enkäten!

Hej!

Vi är två blivande lantmästare som nu studerar andra året på Alnarp i Skåne. I utbildningen ingår att göra ett examensarbete. Eftersom vi båda är väldigt intresserade av djurskydd, så har vi valt att skriva om det svenska djurskyddet.

Vi vänder oss både till er djurskyddsinspektörer och till lantbrukare.

Syftet med undersökningen är att göra en sammanställning över hur djurskyddet fungerar idag, sett från båda parter.

Svara innan den 15 januari i det frankerade kuvertet. Ju fler svar vi får in desto mer rättvisande blir resultat.

Vid frågor och funderingar ring gärna till oss.

Tack på förhand

Med vänliga hälsningar

Karin Madsen 0703-528459

Malin Gabrielson 0735-64 71 65

Hej!

Vi är två blivande lantmästare som nu studerar andra året på Alnarp i Skåne. I utbildningen ingår att göra ett examensarbete och vi har valt att skriva om det svenska djurskyddet.

Vi vänder oss både till Er lantbrukare och till djurskyddsinspektörer.

Syftet med undersökningen är att göra en sammanställning över hur djurskyddet fungerar idag, sett från båda parter. Vi har slumpmässigt valt ut fyrtio lantbrukare, jämnt fördelade över de djurtätaste områdena i Sverige.

Idag har Ni lantbrukare tillräckligt med pappersarbete, men vi vore väldigt tacksamma om Ni tog Er tid att fylla i vår enkät.

Svara innan **1 mars** i det frankerade kuvertet. Ju fler svar vi får in desto mer rättvisande blir resultatet.

Om Ni önskar ta del av resultatet, ber vi Er att bifoga Er mailadress på enkäten.

Vid frågor och funderingar ring gärna till oss.

Tack på förhand
Med vänliga hälsningar

Karin Madsen 0703-52 84 59

Malin Gabrielson 0735-64 71 65